

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek

w sprawie S. K. i I. F.

skazanych za czyny z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i inne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 23 marca 2023 r.,

wniosku skaranych S. K. i I. F. o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego

**przekazuje wniosek do rozpoznania Sądowi
Najwyższemu – Izbie Karnej.**

UZASADNIENIE

Pismem z 21 lutego 2023 r. obrońca I. F. i S. K., złożył do Sądu Najwyższego – Izby Karnej w trybie art. 41 § 1 k.p.k., wniosek o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego: Małgorzaty Bednarek, Pawła Kołodziejskiego i Ryszarda Witkowskiego od rozpoznania kasacji wniesionej w sprawie I KK 138/22 z powodu braku spełnienia standardów niezawisłości i bezstronności wymaganych od sędziego Sądu Najwyższego na podstawie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Pismem z 24 lutego 2023 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego przekazał powyższy wniosek Prezesowi Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN”), do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Stosownie do art. 26 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym wniosek, o którym mowa w § 2, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Przepis art. 26 § 2 u.SN ustanawia zatem właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego we wypadkowym postępowaniu w przedmiocie wyłączenia sędziego. Wniosek ten podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, a więc w sprawach cywilnych – na zasadach określonych w Kodeksie postępowania cywilnego, w sprawach karnych – na zasadach określonych w Kodeksie postępowania karnego. Wniosek taki należy do właściwości Sądu Najwyższego – Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych tylko wówczas, gdy jest oparty na wymienionych w art. 26 § 2 u.SN podstawach (1) braku niezależności sądu lub (2) braku niezawisłości sędziego. Jak tłumaczy się w orzecnictwie, chodzi tu o zarzuty odnoszące się do okoliczności związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w ogólności, w tym do braku niezależności sądu wobec organów pozasądowych, braku samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych czy braku niezależności od wpływu czynników społecznych i politycznych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; z 3 czerwca 2020 r., I NWW 28/20; z 10 listopada 2020 r., I NWW 64/20).

Wykładni art. 26 § 2 u.SN należy dokonywać mając na względzie konieczność zapewnienia skutecznej ochrony prawa strony do rozpoznania

konkretnej sprawy przez niezależny i bezstronny sąd, przy pełnym poszanowaniu stanowiska Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażonego w wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu.

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19, mającej moc zasady prawnej, podkreślono, że obowiązkiem Sądu Najwyższego jest uwzględniać wykładnię prawa UE przyjętą w powołanym wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r., w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. W uzasadnieniu uchwały wyjaśniono, że z obowiązku realizacji prawa Unii Europejskiej nie zwalnia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 25 marca 2019 r., K 12/18. Trybunał Konstytucyjny w granicach zaskarżenia i zarzutów stwierdził jedynie, iż „art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. 2019, poz. 84) jest zgodny z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w związku z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 oraz z art. 186 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”, a „art. 44 ust. 1a ustawy powołanej w punkcie 1 sentencji jest niezgodny z art. 184 Konstytucji RP”. Zaznaczono również, że nie ma podstaw prawnych do zwrócenia się w sprawie wykładni i stosowania prawa Unii Europejskiej do Trybunału Konstytucyjnego w trybie art. 193 Konstytucji RP. Sam Trybunał Konstytucyjny przyjmuje bowiem, że niedopuszczalne jest wydanie wyroku w sprawie zgodności przepisu ustawy z prawem UE, gdyż o tym, czy ustawa koliduje z prawem UE, rozstrzygać powinien sam Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 ust. 3 Konstytucji RP, a o tym, co znaczą normy prawa wspólnotowego, rozstrzygać powinien Trybunał Sprawiedliwości (postanowienie pełnego składu TK z 19 grudnia 2006 r., P 37/05; wyrok TSUE z 19 maja 1990 r., Factortame, C-213/88; wyrok Federalnego Sądu Konstytucyjnego Republiki Federalnej Niemiec z 31 maja 1990 r., 2 BvL 12, 13/88, 2 BvR 1436/87 oraz wyrok włoskiego Sądu Konstytucyjnego z 5 czerwca 1984 r., Granital, 170/84). W uzasadnieniu tej uchwały podkreślono także, że dopuszczenie badania ważności lub skuteczności stosunku ustrojowego łączącego sędziego z Rzeczpospolitą Polską naruszałoby zasadę trójpodziału władz i prowadziło do obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów ściśle określających tryb sądowej kontroli procedury nominacyjnej (pkt 36 uzasadnienia uchwały).

Wykładni art. 26 § 2 i 3 u.SN trzeba dokonywać w świetle Konstytucji RP oraz prawa Unii Europejskiej. Normy wyższego rzędu wymagają bowiem zapewnienia, że niezależny sąd rozpozna każdą sprawę rzetelnie, bezstronnie i w rozsądnym czasie. Każdy sąd Rzeczypospolitej Polskiej obowiązany jest zatem do samodzielnego badania tych kryteriów w realiach konkretnych spraw, a jeżeli poweźmie wątpliwości co do ich interpretacji, także do występowania ze stosownymi pytaniami prawnymi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Sądu Najwyższego. Każdy sąd ma również obowiązek respektować inne przepisy Konstytucji RP, w szczególności te zawarte w jej rozdziale VIII.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że przepisy art. 26 § 2 i 3 u.SN jako przepisy wyjątkowe, należy interpretować ściśle. Oczywiste jest w tym kontekście, że przepisy art. 26 § 2 i 3 u.SN nie stoją na przeszkodzie zadawaniu pytań prejudycjalnych Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej przez sądy powszechne, administracyjne, wojskowe oraz Sąd Najwyższy. Nie wynika to ani z ich brzmienia, ani z systemowego usytuowania, ani z ich celu. Tym bardziej nie ma podstaw do twierdzenia, że formułują one kompetencję do cofania pytań prejudycjalnych zadanych przez inne sądy. Cofnięcie pytania prejudycjalnego przez inny sąd niż ten, który zadał pytanie, jest oczywiście niedopuszczalne (wyrok TSUE z 27 lutego 2014 r., *Pohotovost*, C-470/12, pkt 31 i 32, wyrok TSUE z 16 grudnia 2008 r., C-210/06, *Cartesio*, pkt 97).

Ponadto, przepisy art. 26 § 2 i 3 u.SN znajdują zastosowanie wyłącznie do wniosków „dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego”. Chodzi wyłącznie o prawidłowo sformułowane wnioski procesowe, ponieważ nie sposób zakładać, że przepis ten zobowiązuje Sąd Najwyższy do rozpoznawania wniosków głęboko wadliwych, konstrukcyjnie ułomnych lub z innych względów niedopuszczalnych. A zatem ocena wniosku o wyłączenie sędziego na podstawie przesłanek określonych w art. 26 u.SN może nastąpić tylko wówczas, gdy rozpoznanie tego wniosku jest procesowo dopuszczalne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NWW 20/20 oraz z 9 września 2020 r., I NWW 70/20).

Sąd Najwyższy podkreśla, że wyłączenie sędziego nie jest sprawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (wyrok TK z 2 czerwca 2010 r., SK 38/09), a konstytucyjne prawo do rozpoznania sprawy przez niezależny, bezstronny i niezawisły Sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) nie obejmuje rozstrzygnięć abstrakcyjnych, które potencjalnie mogą wyznaczać sferę właściwego zachowania bliżej nieokreślonej liczby adresatów, choćby nawet rozstrzygnięcie dotyczyło zachowania podmiotu inicjującego postępowanie (wyrok pełnego składu TK z 5 marca 2003 r., K 7/01). Statuujące instytucję wyłączenia przepisy muszą być zatem wykładane z należyтым poszanowaniem przepisów ustrojowych rozdziału VIII Konstytucji RP. Powinny być wykładane w duchu ich gwarancyjnego charakteru, ściśle i w sposób wolny od jakichkolwiek uproszczeń (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 2 września 2017 r., II CO 112/17 oraz z 21 kwietnia 2004 r., III CO 2/04). Z obiektywnego punktu widzenia akceptacja wniosków abstrakcyjnych i potencjalnych o wyłączenie istotnie i obiektywnie obniża skuteczność wymiaru sprawiedliwości. Strona, której zależy na maksymalnym opóźnieniu rozpoznania sprawy, może swoimi abstrakcyjnymi wnioskami o wyłączenie sędziego doprowadzić do paraliżu postępowania. Tego rodzaju nadużycie praw procesowych nie służy określönemu w Konstytucji RP oraz prawie Unii Europejskiej celowi, jakim jest gwarancja bezstronności czy szerzej rzetelności procesu, prowadzi bowiem do wypaczenia sensu tej ochrony, przewlekłości postępowania lub naruszenia w inny sposób praw innych stron postępowania.

Prawidłowo skonstruowany wniosek o wyłączenie, formułujący zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego w rozumieniu art. 26 § 2 u.SN, powinien konkretnie wskazywać, w jaki sposób procedura powołania na urząd sędziego wpłynęła negatywnie na brak niezależności sądu lub brak niezawisłości sędziego, w konkretnej sprawie. Wniosek o wyłączenie nie może się opierać na samej ocenie sposobu powołania organu, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa, ale musi obejmować po pierwsze, ocenę sposobu, w jaki wspomniany organ wypełnia swoje konstytucyjne zadania i kompetencje – co wynika wyraźnie z przytoczonego powyżej wyroku Wielkiej Izby TSUE z 19 listopada 2019 r., pkt 142 - 144, po drugie – ocenę zachowania sędziego po powołaniu. Zakwestionowanie niezawisłości sędziego wyłönionego przez Krajową Radę

Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw będzie możliwe dopiero po wykazaniu związku pomiędzy uzależnieniem KRS od władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz nierzetelnością procedury konkursowej, a niezawisłością danego sędziego, który został powołany w ramach takiej procedury, w konkretnej sprawie.

Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy należy zauważyć, że wniosek o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego, taki jak w niniejszej sprawie, nie jest wnioskiem, o którym mowa w art. 26 u.SN. Wniosek ten należało zatem przekazać Sądowi Najwyższemu – Izbie Karnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 4 k.p.k. w zw. z art. 26 § 2 u.SN orzekł, jak w sentencji.